# GOVERNMENT ORIENTAL MANUSCRIPT LIBRARY
# INDEXING FOR TELUGU MANUSCRIPT

| Sl. | Particulars | Details |
|---|---|---|
| 1 | Language | TELUGU |
| 2 | Material | Paper Mss. |
| 3 | Bundle Number | TEL B 0593 |
| 4 | Work Number | D 2557 |
| 5 | Page No ( From... To) | 1 to 21 |
| 6 | Name of the Work | BHARATA SASTRA SANGREHAM |
| 7 | Subject | BHARATA SASTRA |

శుభమస్తు శ్రీరామజయం భరతసారసంగ్రహం

శ్రీరామునీదుకృతిర్మైసారంబగుభరతసారసంగ్రహముచమత్కార
ముంతగనొనరింతునను। ఆరూఢిగసూరిజనముః శ్రోరాయనగనా॥సీ॥
[illegible]రతముధరలోనపదియారువిధములైవిలశిల్లనందుకోహళము
[illegible]బు। నందికేశ్వరవాంయునందననారదఫల్గునమర్కలభరతము
లు [illegible]। యాజ్ఞవల్కియుగురుడులభరతాచార్యులరుదారజెప్పిన
భ[illegible]మతంలును। అమరసంగీతరత్నాకరంబునుపదివిధములుమరి
యారువిధములేను। తెలియజాలనుపరిపాటితెలియగాను। నెర
[illegible]ధములెకటిగాననీదుకృపను। పద్యకావ్యంబునర్తనహా
ద్యముగను। పరమమునిజనసన్నాసగరుడగమనా॥సీ॥ అందునా
లుగుగతులభినయంబులుహస్తపరిలసద్దశప్రాణములును।
సరవినసంయుక్తసంయుతనృత్యహస్తములుపాదవివిధస్థాన
కములు। నెరయశిరోభేదనేత్రభేదములుసర్వాంగాభినయ
బాంధవాభినయము। లనురీతులమరుహస్తాధ్యాయముఖిలలక్ష్య
ణాలక్ష్యములతోనుసరసముగను। భరతశాస్త్రవిశారదులెపండి
తులును। సుకవివరులుదయాదృష్టిజూచియలర। తెనుగుగావిం
తునిలనుసుస్థిరముగాను। అవధరింపుముశ్రీరామయఘువిరామా॥గీ॥
స్థావరాగతాళపద్ధతులతెలియుజ-ల్గంగనడుమజయుగానయుక్తి। పద
ములందువెలదటిభరతవర్ణత్రయంబైనశిభరతమనగదనరుకృష్ణా॥గీ॥
[illegible]త్తిభరతమునననునభినయంబ్బును [illegible]। వరలుయాహ్నికంబువాచికము
ను। అరయసాత్వికంబునాహార్యమనగను। జగతినాల్గువిధములగుము

ముకుందా॥ ఆలంకారాంగికాభినయమునకు లక్షణము అంగహారంబు
ను హస్తభేదములును శిరోభేదములు నేత్రభేదములు చారిభేద
ములు సరసగతియును స్థానకత్రయము నాంబుశబ్దనాట్యంబులు నట
దపభేదములు మండలములును కరణాంబులు దేశియ్యగతుల గతుల
డి ఆంగికాభినయంబు నతిశయిల్లు. వెలయు నాంగికము నస్సాల
విధములరెస్సి. అందు సాత్వికము నగభావాభినయము. ద్వంద్వ
ములను లాక్షణికము నాదనరుచుందు. నమరు వేశ్వరతల్లక్షణము
లు కృష్ణా॥ అల సాత్వికలక్షణము గు. యిల స్థావరజంగమ
లేద్రైననుచే. తులకాళ్లబూపివా గ్రుచ. నల జెప్పిన సాత్వికాభిన
యము ముకుందా॥ క॥ భావాభినయము లక్షణా. మై విలశిలుశి
రముచేతనల దృష్టులచే. భావనతగు సూచించిన. భావాభినయ
బనంగ బరగు ముకుందా॥ క॥ తెలియదగు ద్వంద్వలక్షణా. ముఖము
శిరో నేత్రపాదహస్తంబులచే. కెంలదిగను పింపబూపిన. అలరున్
ద్వంద్వాభినయములంబు బనా భా॥ యికను ఆ ద్వంద్వంబులో
మూడు విధంబు లెత్తిదని నా॥ గీ॥ ధరను ద్వంద్వంబు మూడు విధంబు
లగును. పరిధవిల్లిన వాంఛ్యంబు భావికమును. యెంనయును ననుభా
వికద్వంద్వమునగనందు. నమరు వేశ్వరతల్లక్షణములు కృష్ణా॥ –
అవాంఛ్యలక్షణాం॥ క॥ అనయము వాంఛ్యము లక్షణము ను వృగ
పాఠకుడు బాడునప్పుడు చి విధంబు నపాత్ర నభినయించ్చు టు.
వినుతగతినవాంఛ్యము నగ వెలయుము ముకుందా॥ అంద్వలో భావి



కము ద్వంద్వలక్షణం॥ క॥ ధర భావికము ద్వంద్వము. బరగు శిరో
నేత్ర వివిధభావములను సుందరి బాడుచు సూచించ్చిన. వరలుం
భావికమనంగ వైకుంఠపతీ॥ యికను అనుభావికము నే ద్వంద్వల
క్షణం॥ కం॥ అనుభావికము పాఠకు. డును తా పాడుచు ను
చెలి విడువక శిరోపా. దనయను కరభేదంబు తలు. యునయుంగా
నభినయింపయింపగు కృష్ణా॥ కిందట జెప్పిన ఆ ద్వంద్వము నేది మూ
డు విధాలలో వాంఛ్యం. భావికం. అనుభావిక యీ మూడు న్నతె
లి స్వేది॥ యింక ను లాక్షణికలక్షణం॥ గీ॥ పృథివి వస్తువుల నుపేరు జె
ప్పగవాటి. రూపము రయు బట్టిచూపనదియె. లాక్షణికము దివెలయు
బట్టి పేరుగనొంప్పు. శుద్ధ లాక్షణికము కృష్ణా॥ యాంగిక ప్రకారం సంపూర్ణం
యికను వాచికలక్షణం బెరుంగించెదు॥ క॥ వాచికము ననది వాద్య. ప్రా
చుర్యము గీతరవము పరగ చెలిసభ౯. బూచిలఅ నభినయించ్చిన. నా
చెలగున్ వాచికాభినయము ముకుందా॥ యీ వాచికము నేదినా
ల్గు విధాలకు లక్షణం॥ సీ॥ అదినాల్గు విధముల్తై యము రస్యగీత
వాచికము పగీతవాచికము మరియు. సరవి స్వశబ్దాపశబ్దంబుల
నునందు అతివిబాడుచు తానె నభినయింప. పరగు స్యగీతమై పాఠ
కప్రకటితగీతాభినయము పగీతమురెస్సి. యము విదతానె తాళము౦
గ్రహించిన తించచెలగు స్వశబ్ద వాచికమనంగ. యెంనరు తాళము న
ట్టువ ద్దుగ్రహింప. పాత్రయు పాడుచు నభినయము పటివెందెలుప. అది
యెంయుప శబ్ద వాచికము నగదనరు. శ్క్షితకవీంద్ర శ్రీ రఘురామ

చంద్రా॥ వాచికలక్షణం సంపూర్ణం॥ ॥ యికను ఆహార్యలక్షణం
చెప్పెదనినా॥ క॥ అనుపమముగను ఆహార్యము చనుకట్టును దట్టిబ
న్నాసరులు కిరీటం బొట్టును యింగదములు మొలనూలు నువ్వెందనతిం
పునదినిజాహార్యము జా॥ గీ॥ మెంతిరామూయుణోడు శౌనాటకము
లు వేషములుంగత్తి యాడెడు విధములెల్ల అవని నభిసారికాభిన
యాభిధానమనెడు యాహార్యలక్షణమంబు జాక్ష్మా॥ ఆహార్య
లక్షణం సంపూర్ణం॥ ॥ యికను సాత్వికాభినయలక్షణం చె
ప్పెదనినా॥ సీ॥ అనయంబు సాత్వికాభినయంబు లక్షణమదిరెం
డు విధములై యొందవియుండు వాక్యషమున గవ్యంబు కమునవి దేము
వేశ్వరలక్షణముల వెలయునందు సుందరి నేత్రారవిందంబునందవి
అభినయించుటు చాక్షుషాభినయము కలికి శిరో హస్తముల
చే నభినయింప ఆంగికాభినయంబటంచు యిన్ని విధముల
దెలిశిపెద్దలెల్ల చెన్ను లలరన వరసభా వాప్తి నభినయింప పాత్రసక
లబునస్తోత్రపాత్రయగును తరణివంశపవిత్ర సీతాకళత్ర॥ యికను
హస్తాద్వాదశప్రాణలకు లక్షణం॥ సీ॥ అభినయాచితరిలనలరు
హస్తమునకు ద్వాదశప్రాణంబులైదనర్చు ప్రేరితవ్యావృత్త రేచిత
పుంఖితోద్వేష్టితంబులును అపవేష్టితములు మరియుం ప్రసారితపరి
వృత్త సంకేతచిహ్నపదార్థకుంచితములను బునునందు సంగు
ళ్లొ జాచప్రసారితమనెడు ప్రాణములు వ్రేళ్లుములు నాంచుకొనిన కుంచి
తంబగును వికదలించరెచ్చితంబు యొహస్తమెందుటు పదప్రదెరూగ ము



గకదప్పిన సాచినము నాంచుకొనినా ఆదిరెం ప్రేంఖితము ద్యోసీతా
భిరామా॥ సీ॥ జగతిపదార్థాదులొగి వెనకకు సంచరింపజేసినయు
దిప్రేరితంబు పార్శ్వముగచరింపనుద్వేష్టితంబభిరామవీధి బట్టినప
రివేష్టితంబు యెదిటి హస్తము పక్కనెనయు వ్యావృత్తంబు అల
పార్శ్వమునను౦డి హస్తమెదిటి దిసకు రాపరివృత్తమెసగు
నూహించక చాతదెల్పెడిది సంకేతమయ్యె అలపదార్థముదె
లుపపదార్థతీక వెలయు స్థావరజంగమాదుల తదాకృతుల
గమనము స్నిగ్ధబంధము మొదలు తెలియబట్టిన చిహ్న
బుజులజనాభా॥ కం॥ శ్రీకాంతుని పతికరుణాక సాకల్యత భ
రతసారసంగ్రహము చవా శ్రీకరుడు చిల్లకూరి దివాకరు
డభినయవిధంబు వహినెనరించె నూ॥ శ్రీమంగళ మహా శ్రీ॥
అసంయుత హస్తాలనూ॥ క॥ శ్రీరామునీదు కృతిరమ్య సారంబగు
భరతసారసంగ్రహమున మె లారయనెనరింతు చమత్కార
ముగ నసంయుతాది కరలక్షణములనూ॥ యికను పతాక
హస్తలక్షణం॥ సీ॥ ముందుగా బొటనవ్రేల్మున చిరిందోవేలి
మొదటను గదియించి కొదవవ్రేళ్లు సరచెయ్యసాచినయది ప
తాకంబగును హస్త మెతానదియుత్తిన బుని వలన బ్రాహ్మణాచా
తివర్ణము తెల్పుబుద్ధి శలాలి హరియుధిద్రైవవి హస్తమునన
కు విని రెరగవైతగు ప్పున బయువినయని భయశంఖాదయు

సురాలయమ్ములందు। భీరుబలాశయసమయాయుహాయద
యూాద్రి। శయనపరిధానపాలనసమయనస్తైన్య। ధారుణీతలశీతళధా
శధళ్యి। సుందరామందమందమ్ములందుమరియును॥ యింక్కాపతాక
వినియోగం॥ అనిలాగ్నిసూర్యచంద్రాతపచంద్రికాభిత్రరాత్రిధరా
కళత్రములందు। ఆహావధిఃకారహుంకారప్యాదయవికారవార
ణాఖడ్గకరమ్ములందు। పాదనీరదవాద్యనాదనాట్యారంభసము
చితస్తంభాదులమ్ములయందు। ఖండనోదకపానగమన। నీరాం
ధ్యాననిదానమోదమ్ములయందు। వాసరాయనమాససంవత్స
రాన। నాంబుధారాభ్రతరళదిశాంగరాశి। పాపపుణ్యాకులా
టవిద్యోపకించి। దర్శమ్ములయందుపరమాత్మయందుమరియును॥
యింక్కాపతాకవినియోగం॥ సీ॥ కటితటారస్థలతటినీకపోలవిహ
గపక్షిశరధికుడ్యమ్ములయందు। సరసచింతాభరఛాయానమస్కార
బంధురగంధలేపనమ్ములందు। పాలయందఖిలవిభక్తులయందునుతా
లిమిలయందుపతంగులందు। విద్యలయందుదీవెనలయందుచిగికౌగిలించు
టయందు। లాలించుటయందు। మరియుతదుచితవస్తువులరయుటందు।
జెల్లునిత్రిపతాకవెరాచిత్యమెంరిగి। అభినయించుంగవలయుసద్భాంత
రమ్ములు। రమ్యగుణాసాంద్ర దశరథరామచంద్రా॥ శ్లోకం॥ యిట్లను
త్రిపతాకహస్తలక్షణం॥ సీ॥ దనరునక్షిపతాకమునసనామికము
వంచ్చినత్రిపతాకవెరాజిష్ణువలన। యీహస్తమునెంచెహారుడధి
దైవంబునృపజాతిబునుషిగుహుండెరుప్రవన్న। అలవినియోగంబు



కులిశసుదర్శనోపేంద్రపావకనిఋఋతీంద్రులందు। సాలమహీరణ్యా
కీలాస్త్రకేలాపపరాభవ్యాఖ్యభీరువీరరసమ్ములందు। శకునసందేహా
ముకురనాసికకిరీటు। తిలకమస్తకచికురనిశ్చలకపోల। కర్ణరథ
నాథరమనోవికారకిలస। యీాంకుశజ్ఞానమానమ్ములందుమ
రియును॥ యింక్కాత్రిపతాకవినియోగం॥ సీ॥ కదళికాకజ్ఞలకైత
లమకరికాపత్రసంతానదీపమ్ములయందు। కంటకప్రముదాశుభ్ర
కణాన్వపాలాస్వయరక్తవర్ణాక్షవృంతంబులందు। పుష్కిరోవా
హానామరశాపనిష్ఠురారవమ్ములయందుస్వస్తిగాంపులయం
దు। అనుపమవస్తువులందుటుపర్ష్యధారలు। జగాజిగిబెడస
లతళుకులు। క్ష్మతము। ప్రాసుటుకడకంఠ్తిచూపువాడ। పులు
గుబెగరుటుపడుటజెప్పుటులయందు। చెల్లుత్రిపతాకహస్త
వెరాచిత్యమెంరిగి। అభినయించంగదగుపాత్రులట్లనేత్రా॥ శ్లోకం
యిట్లను అర్థపతాకహస్తలక్షణం॥ మునుసెప్పత్రిపతాకమున
కనిష్ఠముపంపనర్ధపతాకమాహస్తమెలమి। భృగువుచెబెడమె-
యీాభృగువుతదృష్టింయధీశ్వరులుకేశవశివబ్రహ్మక్షత్రజాతి। కనకవ
ర్ణంబిదిభునగారాపురశ్మిగసాధాగ్రకుధరధ్వజమ్ములయందు। పల్లవ
ద్యుమబాణఫలకనదీతటక్రకచకీలాఛురికమ్ములయందు। యుద్ధభను
నర్థమందునురెండువైకరయుని। యుక్తలందునుచెల్లుతదుచితమెరి
గి। అభినయించువ్యాగనేత్రిత్రిజ్ఞానపాత్ర। రవితనాధవపుత్రనీరధర
గాత్రా॥ శ్లోకం॥ యిట్లనుకర్తరీహస్తలక్షణం॥ సీ॥ ధరత్రిపతాకహ
స్తమునతర్జనివేవిగాజాంచిపట్టినకర్తరియగుది। హరునియందుదేవ
శ్రీహరివేల్పుబుంషియుపజనస్వాతిరుప్రవన్నక్షత్రజాతి। యిందుకు

వినియోగము। పృష్ఠకురంగచమరీలుతాయునస్త్రములయందు।
హరియందుచంచలోత్తరచక్రగోప్యరథాత్రిబు విరహవేదనల
యందు। కపటవేగవిధాత్రు వికారఖడ్గ। నాటకాభినయరాత్రి
కిరీటవిహంగ। భావపదభేదనైకశయ్యావియోగ। హరణామ
రణాశిరోబింబులందుమరియును॥ క॥ యమురముకలకలము
లత్తక। పరివాదముచదుర్వృత్తియు విపర్యాసముతాత్రరము
లనజెల్లనీకర్తరియనుచితంబెరింగి పట్టుదగుధాత్రిహారి॥ శ్లో॥—
॥ముఖము మయూరహస్తం॥ సీ॥ కర్తరియందు పొంకముగనామి
కమునుంగుష్ఠప్రేలుంగూర్చిన మయూర। హస్తమైనదిహరి
యందుఘృష్ణవంబుపెశ్యశుకుడు తద్దృష్టినల్లుసోబగువన్ని। అధిప
తివక్త్రవిద్యాధరరాష్ట్ర్యయముగునిందుకు వినియోగమింద్ర
నీల। ముహితలతాపుష్పమా వికావిద్యాధరమయూర। హోరా
ధికములయందు। చెల్లునీహస్తమిలనువెతాచిత్యమెరిగి। అరిదివ
గలోగిగనుపింపనభినయంపనేర్పుగలుగుపధూటియున్నిటను
వేంటి। చెటులఖగరాబుషెంపా టకాంచనకిరీటి॥ శ్లో॥—॥ముఖము
అర్ధచంద్రలక్షణం॥ సీ॥ అలపతాకంబున నంగుష్ఠమెడబాయ
నదియర్ధచంద్రమౌనబ్జవైరి। వలను బుట్టెనుధూమ్రవర్ణంబు
విష్ణులంబధిద్రైవవిరాశ్వరుడత్రిబుయుషింపు। వినియోగమం
కృశవిస్మయార్ఘశశాంకచంద్రికాధరకటిస్తులములందు।
కలశరచనకంఠకంకణాకార్ముకధ్యానచింతాంగమర్ధనములందు।
తాళమానాభిషేకకపోలవహన। బాలపాదపనిర్మాణామెకాళి





బంధ। ఫాలతలపత్రివమాంగకభార్యలతాప। రాజ్యాభిప్రాకృతా
నతులందుమరియును॥ గరుడగజకర్ణకదళికాకలహపత్ర। సా
పరాధతిరస్కారశంక్షమధ్య। చరణామృగకుండలవిమలభాంయు
లందు। జెల్లునీయర్ధచంద్రంబు శేషశయనా॥ శ్లో॥—॥ ముఖము రేఖా
చంద్రహస్తం॥ మ॥ ఘనతర్జని ఉత్తినయర్ధచంద్రమునరేఖావైఖరిగ
తర్జనిని। గనుపింపకవిరళంబుజాయునది రేఖాచంద్రహస్తం
బు తద్వినియోగంబునున్యాయమునవిసయమునవిఖ్యాతి
యమునవెలలుపెలనువాక్యంచయుమంచితాఖిలవిభక్త్యర్థంబు
లునమాధవా॥ శ్లో॥—॥ముఖము అరాళహస్తలక్షణం॥ అమరు
పతాకహస్తమునయంగుష్ఠతర్జనులువంచిననుయరాళముగు
ను। అదిబునిచ్చి నగస్త్యనందతడెబుంషిదేవతహరివన్నెతెల్పు
మిశ్ర। జాతితన్వియోగమైతగుయహొశనాహరశౌర్య
సైన్యములయందు। వెకానప్రదక్షిణాధ్యానయోగాప్రాణా
బునసువచనలాలనములందు। కఠితటస్వేదవారణాకార్య
స్థైర్య। కవిబుధాశీర్వచనగణాకంకణా। త్రి। ఫుంద్రధారణావిటివిటు
స్థితవచోవి। హావృతాన్త్రిరనీరములందుమరియును॥ మరి
యునమా॥ చ॥ నీముఖమహానిలచ్యకుటివేగరుచిప్రతిబింబ
సంగరక్రమభంబి శక్తిమానఘటికాచికురగ్రహణోష్ణకాం
దళోత్తమురమణీయ్యసుందరమదప్రమదాతతసంధుమై

ఘులాంతములను।కూచిమారుడను నాయకునందు నరాళ
పేటాహారి॥ శ్లో॥ ముఖును శుకతుండ హస్తలక్షణం॥ సీ॥ ఘనసప
తాకమున తటి నియనాయికె ములలతుదలు వంచిన శుకతుం
డముగును।దుర్గయుందుతృతీయుధారాఖ్యసుధాబుష్టిశిలాకావర్ణ
ములుసురకులంబు।అధిదేవతమరీచియుందుకువినియోగముస్త్ర
ధనుర్గుణాకర్షణములందు।బ్రహ్మాస్త్రకంత్ర కృపాణాశలా
కాప్రభాషెటానసుజ్ఞానకర్మములయుందు।శారికాకీరకమ్మ
పాకారభయనివారనాదరఘంగతిరసాకారసంరత।సారనినద
భయంకరాకారంయుష్టి।దస్మదర్ధకల్పితాకల్పలయుందుమరి
యెటు॥మరియునటు॥సీ॥బాంహ్యంతరసత్రేత్రభావనిజార
త్రపమధ్యమాధములనవాటలందు।దూర్యతాక్షపాత
కాంక్షాతపస్వీభయవ్రాతగాత్రామరజాతులందు।సాధా
జ్ఞానాశవిచారభవిష్యదర్ధములందు సమములురాల్చుటందు।
వ్యాళినాట్యారంభమందునాట్యమునిల్చుతరియందుపాం
చాలపురుషునందు।చెల్లుశుకతుండమిలప్రవర్తిల్లువిధము।
లరసిసముచితమెరిగితానభినయించు।యున్నవలజన్నసరససం
పన్నులెన్న।పన్నగాధిపశయనసుపర్ణగమనా॥ శ్లో॥ ముఖు
నుముష్టిహస్తలక్షణం॥పిడికిలిగూర్చియునదిముష్టిబా



వ్రేలనాచిపట్టినముష్టిహస్తముగును।ఉత్పత్తిహస్తయుందుగల్
డుబుష్టివీరభద్రుడుదేవతశూద్రుజాతి।యుదినీలవర్ణంబునిందు
కువినియోగముజాడుసంహారునసస్థితెరాకత్తలందు।ఘంటాగ్ర
హణాత్రగమునలాఘవకచాఘర్షణాద్యర్ధఖేటకములయం
దు।మధ్యమప్రౌఢసంకేతముల్లయుద్ధ।మల్లాఖుటబనభద్రనా
యకముష్టిఘాత।ఖడ్గకుంతాదిధారణాగతులప్రాకల్పితాన
తులయుందు।చెల్లుశేషాద్రినిలయా॥ శ్లో॥ ముఖునుశికర
హస్తలక్షణం॥ సీ॥ యామముష్టికరమునయుంగుష్టిమెత్తినశిఖర
హస్తంబిదిశివునియందు।చెందమెనుబుష్టియుబుగ్గనుదునల్లు
రుచియుద్దైవముంగబుదుగంధర్వజాతి।యుగుదీనివినియోగ
ముక్షేందుతిలకదంతాఖ్యనాయకవినాయకులయుందుస్త్రరధ
సంర్ధరమునిశ్వరదండధరమహేశ్వరశబరగభీరపురుషులం
దూ।నర్తనారంభసుందరీనంభ్రభావ।ఖేదలజ్జావిలాసనికేత
నాట్య।వల్లనస్తంభఘంటికావాద్యనిశ్చయప్రమోదశదాన
ములందుమరియుమరియునా॥వృజనపయఃపానవా
సరదేశకుడ్వాలనీలాశ్మసుందరములందు।శక్తితోమరభల్లశరశభ
రీచిన్హాధారణాతాళవృంతములయుందు।సరసనిశ్చలచతుఃస్వం
ఖ్యావికుంఠనసమధికపితృతర్పణాములయందు।వాడయుందు
నుశేదువద్దనుటందుస్థాయీభావమాయావిహితములందు।

గారింపందును వీరాంగకంబుగాథ। భావమును చిక్కటిదియుకు
టుంబావనంబు। శ్రీ పృథవి యేమి యిదికెంపుపునెదు పదమున లం
కపిత్థ హస్తం దు శిఖరంబు చెల్లును గంధతనంతరా॥ శ్లో ॥ యిను కపిత్థహ
స్తలక్షణం॥ సీ॥ మును శిఖరాంగుష్ఠమున నను తర్జని వంచి బిగి
యుగాక్కిన నను కపిత్థమగును। శారింపందు తృప్తి నారదమును ని
లుషినలు వదేవతలు షికలమగార। వర్ణవిహాహస్తంబు వాణీశ
వాపార్వతీ। సతీవరుణాల దెలుపుతుందు। అంకుశ బుప విాలికా
ఖగదాస్త్ర చక్ర రశ తారతా ళధారణముల అందు। మందరాకర్ష
ణాప్రాణమున ఛ్ఛ పచన। ధూపదీప నివేదన థాము సమయు। నాట్య
దర్శన విక్షేపణా ప్రతిగ్రహణా విని శ్చలధైర్యంబులందు మరియును॥
మరియును॥ కం॥ క్ష్మ మువాద బుషికులము మోహము బేలాం
చలము బుట్టుటను పదములవే। ష్టుము గారవర్ణమును తా। ప
ములందు కపిత్థకరము బరగు ముకుంద్వా॥ శ్లో ॥ యిను నుక
కటకాముఖహస్తం- టకాముఖ హస్తలక్షణం॥ యీ కపిత్థంబు న యుంగుష్ఠ తర్జనుల్
కదుననొంచిన కటకాముఖంబు। భార్గవులన ను త్పత్తి పార్థుదు
బుషికన కప్పవన్నిరా షుప్ప దుద్దైవ। మని విషబాతి తద్ధ్వని యెమో
గమగుదంతధావన నర్తనాంతముల యందు। చామర ఛత్ర వ్య
జనదర్పణాపతీర। గణాముల నుప్పష్ప దామధారుణాముల అం
దు। ముదుపు రిచ్ఛుటశరములలు దెందుగుటయును। రాభిషేకము
పేరిణొంగా వెలది। పాంగె బుట్టుటుపుర్యాదవరము దరము। పూ
లుగాంయుటలందును పొసగు కృష్ణా॥ యిను సూచీముఖ



హస్తలక్షణం॥ సీ॥ తరకు కటకాముఖ తర్జని విను వెస చెందబూచి
నను సూచీముఖంబు। అబ్జుని యందిదిబుత్తైన రజ్జు బుషి విశ్వేశ
నను దేవత శుభ్రకాంతి దేవ। జాతి తద్ధ్వని యోగమై తగున బ్బెస నా
ఖ్ఖనాఖ్యా ఛ్ఛవింత్రాదులందు। ఉదంయాస్త్ర ముయుపత్తునెరా ర్థ్వదిశా
వలోకన సత్యవచన లోకములయందు। బాణాసాళి రథాంగక
భ్రమణాలోహ। సారంయచ్ఛు జిరచ్ఛు ఛి శతసహస్ర। సంఖ్యలందు
ను తర్జన స్థాన నాసిరా ధరఫర్గాణావిరహములందు మరియును॥
మరింయు సూఁదా చినవస్త్ర వృతకను టు ధారుణో ప్రాంయుట వెూసప్ప
చ్ఛుటట। సూచి శలాక చిక్కటియు సొప్పము కర్ణము రెూమరాజి
యుంగ। నీచులబూపుటలవినుటు నిర్ణయము వెన్నటుయంతరంగముంగ।
సూచన జూయుచెల్లనిల సూచికరంబు మురాసురాంతకా॥ యి
యిను అర్ధసూచీముఖ హస్తలక్షణం॥ యెవనయు సూచిని బొట్ల
త్రైలెడముగాక। సాచిపత్తిన నదియర్థసూచికరము। యెవనరు సూ
చినిగలవిని యెూగమెల్ల। యిందు దగు సూచనము జాయు సందత
నంతరా॥ శ్లో యింకను పద్మకోశ హస్తలక్షణం॥ సీ॥ అయిదువ్రే
ళ్లైదలుగా నటు బాచియుర చెంయ్యి కుదియుబత్తిన పద్మకోశమగును।
విష్ణువందిదిగలై విధిబుషియు ధిదైవముల భార్గవుం ధ్రుయుస్థా స్వయం
బు। శ్వేతవర్ణంబు తద్ధ్వని యోగవంబు బిల్వంబు ఫలకందుకము
లయందు। వల్మీక దర్పణా వర్తుల స్తన బిల్వ చపలాభ్రకుసుమ వర్షం
బులందు। నారికేళ కబళ కర్ణికారకనక। కలశ చక్ర చకోరక కరి

కరాంత। వికసనకపిత్థకారణా విధములందు। వింగులచెలువంబు
లందును తగును పేంద్రా॥ శ్లో॥ ముష్టిను బాణా హస్తలక్షణం॥
సీ॥ ముష్టిహస్తమున నిమ్ముల చిటికెనవ్రేలు। సాచినబాణాహస్తమున
దనరు। స్కంధుని యందు దిగశ్లైనా తదైవము భికాపతిబుష్షి యుసితశాం
త్రి। విప్రభూతిసెసంగు వినివెరాంగవు గువు రుశ్ దీక్షులు నాగెలు దెలు
ప్రపయుమును। సంధినాట్యంబు షష్ఠ్యశ్వ శంభు నిపాన వత్తుము స్వ్యధాం
బు వారణాముసు। గింద్రియము నవ్యురత కాంతములు సు। దనరు నిత్తి
నిధాన విధంబులరశి। ఫ్రానిసఖలాశ్ నవి నుపింఛ్ఛి చాన బూనా। ఉ
రుణా హిమకల నయునక్షీరాబ్ధి శయనా॥ శ్లో॥ యిఖిను సర్పశీ
ర్షహస్తలక్షణం॥ మెునసి యుస్నపతాకమున కెనవ్రేళ్లరచ
యిచ్చి వంచిన సర్పశీర్షము గును। పద్మాక్షి వలన యుత్పత్తి హారి
ధృక్ష్మ ముని విషపతి బుష్షి యుమరభూతి। యిాశుధ దీక్ష్వరం
ఇదిసప్త గోష్ఠ్య కర్ణము ఖుర్జ్వ మల్లా యుద్ధములలయుందు। చంద
నవార్తికవందన ప్రియభాషణా ప్రతివచన వీనముల యుండు।
లాలనక్షీరదధినీరపాలనాంబు। పానసౌజ్ఞా మరషిఁతప్పనొలి
శుభ్రి। యానసన్నా శనప్రతిమాశ్యవహాన। యాచన స్థాన సదన
ములందు మరియును॥ గిరిందును॥ తే॥ కెంపుమును శైలాష్టనాం
బు కరికుంభములం తుంట తేబిముహ్ప ఫ్రెనుంచుటకు పుంచెట్లు యు
యాయను మాటు పుపరిష్యుతంబు బల్। కాంచుటు శిగ్గుగెంధవతిగూఢ
తరాక్షము కల్మషంబులున్। నెంచగ సర్పశీర్షము వహిఁరహి యించున్
మహిఁరఘురాడ్వహా॥ శ్లో॥ యిఖిను సర్పచతుర హస్తలక్షణం॥



కం॥ వంగి సర్పశీర్షమున చక్ర గబొట్టు నవ్రేలనా ముకమువెుదటు
నిదగ। తగుసర్పచతురమిది విమధు। పగణి తకరుష్ట్వరరసములందు
మరుహారి॥ శ్లో॥ యిఖిను చలసర్పశీర్షహస్తలక్షణం॥ కం॥ కెంపుమై
న సర్పశిరమున క్రమమున యుంగుష్ఠ మెుకటి కదలించిన హస్త
ము చలసర్పంబగు మ్మై। నమల త్రికకళలు శోధనలు దెలుప
హరి॥ యిఖిను మృగశీర్షహస్తలక్షణం॥ సీ॥ చతురహస్తమున
కెంచక బొట్టవ్రేలుపొందపుగను సాచిన యది మృగశిరంబు। ఆర్య
యుంధుబునించె హరుదుద్దైవంబు మార్కండు దంబు బుష్షి సుధాకలి
తకాన్తి। ముని జాతి యిా హస్తమును వాదసంప్త దెురాధరశ
రిరఛత్రధారణా ములు। స్వధాంబు వారణాశివు నిరూపణార
ణాహాయుద్ధేను వసనసంస్వాలయుమును। స్యందనాది విశేష
నవంధ హింతస। మానసోపాన శాంతచమత్ర యాత్ర। ఫ్రం
దు స్వాక్షా త్రరణా కుంద్వపుణ్యాతర మృగాపసనస్థానములు
దెల్పు యందు మరియును॥ తే॥ చెలువ మును సిగ్గు సౌజ్ఞ తెరచిరయు
మృగ్గుతిరస్త్ర యాక్రమం। బులు శివలింగ మేననుట బూటుల
నున్ మరినా। ల్లుజూతులన్ దిలదుంచాలనన్ గభినంయుంచుట
వీ మృగశీర్షహస్తమందలరు యుధాచితక్రమములారసి
పట్టుదగున్ బనార్షనా॥ శ్లో॥ యిఖిను కాంగూలహస్తలక్షణం॥
సీ॥ శుకతుండమున నుతకకబొట్లవ్రేవ మెుదలిగా మురాడు
వ్రేళ్లు తెంకాయుకనులు। కరణశిబత్తినదికాంగూలమగుశూ

వియందుఁ బుట్టినంబు ఋషి యగ్నిభవుఁడు। స్వర్ణవర్ణము సిద్ధజాతి
లక్ష్మీ సతి దైవ విహా పతస్త్రము త్పలచ కౌర। చాతకక్రముం కహా
రితకిఖం చీరకరకఖంబు ఫలకందుకము లు। మల్లికాకింక్రిణీవి
ద్యమ ప్రశస్త్ర। ఫలవితగ్రాసనక్షత్రవర్తులము లు। గులికె రుద్రా
క్షరెగుబండ్లెల మిచుబు కమం యు తెలి యుఁ ద్రాక్ష యు నుడెల్పన
గు ముకుండ్రా॥ శ్లో॥ యుఖను చతుర హస్త లక్షణం॥ సీ॥ సరవిప
తాక హస్తము న యంగుష్ఠంబు న డిస్రివి నడుము గాని డికనిష్ఠ
మెంద బా యుచతుర మోనిధి కస్యపుని వల్లబు నన ముఖ్యను మి
శ్రీ జాతి చిత్ర। వర్ణంబు అద్యుష్టి వాలఖిల్యుఁడు దైవము హి మైరి యూ
కరంబు లకపోత। పాలికా తాపంక్ర పాల చాతుర్య దర్ప। గ్యాల కవు
ఖిమధుతైల ప్రస్తవము। అఖిల వస్తు విశేష నీలా వివర్ణ। వత్రు మర
కతకనకదర్పణానంకువులు శర్కరయు నాభికస్తూరి శాడ్వ
లము లు। చాటువాక్యంబులును దెల్పు బనుముకుండ్రా॥ శ్లో॥
యుఖను॥ ఖండచతుర హస్త లక్షణం॥ గీ॥ తగిన చతురమున ను
తర్జని యెడబాయు। ఖండచతురమిది సగము వి భూతి। అమృ
తరక్త విదుర యుత్త గోలాంచన। పదములందు జెల్లు పద్మనాభ॥
యుఖను భ్రమర హస్త లక్షణం॥ సీ॥ తగు పతాకము న మధ్యమము
నామికము వంచిన భ్రమరము కస్యపుని కతము న। బనియింపటైక్షో
చరజాతి మేచక కాంతి। గరుడుఁడు దైవంబు కపిలఋషియు। అగు
నిది షట్పద గగన వారణాదంత శుక పికచాతక శోణితము లు।



పటురజోప్రబకర్ణ పత్రమాయాదీ ఘన నాళ ప్రసూనవితా
న ప్రతము లు। అంబుకణాము లు నలలు రెండక్షరము లు। అవ్య
య పద ప్రచయము కుద్యంబు కపటు। వృత్తి నివివదళ్ళు తు వివ
రము నుతు। ము ల్లాదివి యుంటు యును దెల్పు జెల్లు న్పహా రి॥ శ్లో॥ యుఖను
పూర్ణ భ్రమర హస్త లక్షణం॥ కం॥ ముము నుకెంసు హంసాస్యకరం।
బునతర్జని వంచినదియు పూర్ణభ్రమరం। బునగల వినియోగ
ము లు ర్పువి వరుసగ విని యుండు వెలయం ముకుండ్రా॥ శ్లో॥ యుఖను
హంసాస్య హస్త లక్షణం॥ సీ॥ ధరమధ్యమాంగుష్ఠ తర్జనుల్ గూ
డి ప్రేళ్లవలికి సాచ హంసాస్యము గును। శూలియందు దిగ్గజేశుకు
డుతాద్య ఋషి శుభ్రవర్ణము ద్విజజాతి వనజభవుఁడు దైవ వికార కర
ము జొబ్బా విచిత్ర కవేణు। పాద్య హంసానవ వాహనము లు।
జానెలా పదేశ ఫలాజానిబ ముద్రికా నిస్సాణా వాసనా నిర్ణయ
ము లు। గానపఠన సుభాషణా ధ్యానరచన। వేతాక్రీకార తర్జుల
ష్ట్యచుంబన విటంక। మధిత భావబు నవ వస్తు శిథిల రోమము। లాం
బుకణాము లు దెల్పుట యందు మరి యురా॥ కం॥ ప్రలక యుబు వీ నుల
సాధము తిలలా హంతి నఖుడు కపట ధృతి మేసాస్యంబలరుల
సరము లు బూనుటు। దెలుపగ హంసాస్య మెప్పుడే వేంద్రనుతా॥
యుఖను హంసపక్ష హస్త లక్షణం॥ సీ॥ సర్పశీర్షమున కొంచె
కనిష్ఠము బూచ నివి హంసపక్షమె తాల్పంగి వలన। ప్రభవించెను సిత

వర్ణంబప్పరెూ జాతి భరుతుడుబుం ష్పివునెూ భవ్యుడుదేవ। వుది శుద్ధనాత్య
వెూహదయూనులాప విద్యాతురుప్రభు చంద్రికాతపవుంలు। సరస
వధూబంధుస్తంభోపదేశాబ్ధిబంధనవుకరికాపత్రికవుంలు। దత్త
పుత్త్యుడుకాగిరిధైర్యవుంరవుం। పక్షిరెక్కలునిలుచుటుచెక్కుపొడియు।
సారరూపవుుపులకంరుంకెూరవగప్పు। వీణెవిూటుటయుంనుదెల్పు
వెలయుంకృష్ణా॥ శ్లో॥ యిట్టినుసందంశహస్తలక్షణం॥ సీ॥ హంసా
స్యవుంనవుధ్యవుంగప్రేలుజూచినసంద్రంశవుగువాణియుందుబుత్తె।
పరగారకాంతివిశ్వావసుబుంషింయువిద్యాధరాన్వయవుధిత్రైవవు
రయు। వల్మీకింయుగువుంఖ్యవర్ణనవేఖనగ్రంథశెూధనచిత్రకారణా
వుంలు। సంగీతహాస్యదర్శనతిలాంజ్ఞనయూదకబ్జానకనకనికర్ష
ణావుంలు। ఖననఖిక్షతతిలకత్వణావిషలక్ష్యదంతక్షతాష్టనిదానతు
హీన। వుంశకవుత్కణావుక్షికావుందహాస। సత్యభాషణావుంలుదె
ల్పుబనునువుంరియూ॥ వురియుంనూ॥ సీ॥ వెతాక్రికాయుంతరత్న
వూలాంబుబిందురెూవూవల్లీక్షతపులకాంకురవుంలు। వుణి
వేదికాంచితక్షణాతులాసూత్రవుంకులసాతలఛత్రవిలసనవుం
లు। యుజ్ఞోపవీతరెఖాకారవాసనానతలతికావిజనస్థలవుంలు।
స్ఫుర్జవేదియుంవునెూభవవుంవేదనుటయు। గురిగింబభస్త్రంబు
గుళిగెవెండి। కెంచ్చువునిరెుదుపదవుంలునెంచితెలుపచెల్లుసందం
శవిలలనురెకాచిత్ర్యపెంరిగి। అభినయంబుంగతగుచానలవనిబూ
న। అనివిష్టవుంనిశ్చరావనదనుబదవునా॥ శ్లో॥ యిట్టినువుంకు



శహస్తలక్షణం॥ సీ॥ పద్మకోశవుంనతప్పుకప్రేళ్లకెుసలుగూర్చిన
వుంకుళవుువాయుంతనయుంవలన। గళిగెగుబాండుబుంషికపిల
వర్ణవుంసుధాకిరణాండుపెల్లుసంకీర్ణజాతి। యుంధిగానమెూబన్న
వుదనవాణాప్రాణావాయుభోబనదీనవచనరుచులు। పంచ్చసంఖ్యా
నిరూపణాబాలచుంబన। దేవపూజాధ్యానభావనవుంలు। పద్మకలి
కెయుంబపవుంగర్భవుంధనిష్ఠ। యునెడునక్షత్రవుంనునాభిబనసము
గుటు। సతులగిలుగింతలునుదెల్పుబనుతదుచిత। వురసిపట్టదగుచింతా
రింయునురవైరి॥ శ్లో॥ యిట్టినుపూర్ణనాభహస్తలక్షణం॥ సీ॥—
అలపద్మకోశంబుసందన్నిప్రేళ్లగానతవంచ్చినసుపూర్ణనాభవుగు
ను। నృహరింయుందుశ్రుతి నృపజాతియూదికూర్మవుందైవవెురు
పు। వర్ణంబుంబుంషియుం। శాదూల్లలవునియుందిచార్యకానరసింహ
శార్దూలకూర్మదుర్గయువుంలంద్భు। నారసింహ్మనియుందు నరభో
బనునియుంద్భు। కణ్ణికారస్తనూత్రరవుంలందు। దిప్పుతనవుంద్భుగద్ద
వుంబట్టుటందు। దినవులందునుతలగీరుకెునుటయుందు। నవురు
సాచిత్యవూరశియుభినయుంప। వలయునుగునోభిరావురావణా
విరావూ॥ శ్లో॥ యిట్టినుసింహవుంఖహస్తలక్షణం॥ సీ॥ అలవు
ధ్యవూంగుష్ఠవుంలు ననావుకవుంనెుయుర్వనకెునరిగూర్చితబుగ
నికనిష్ఠ। వుంలుబాచినను సింహ్మవుంఖవుగుదక్షనివలనబుత్తెను
బుంషినలువతెల్పు। వన్నెక్షత్రియుజాతిభవ్యుతధీశ్వరుడెదిపంక్తిజవూ
లికాపరివెుళవుంలు। వుందహాసస్థారవుంగళస్నానసింహ్మసనవెూ

త్స్యసంధానములును। దర్భవలనాక్ష్యమాలికాధైర్యకలశ। వృషభ
కంఠరవములను వినుచుండును। నయంబుగా దెల్పుచుకు బెల్లు
నభినయములు। ఖండితాసురబాలరాఘవన్యపాలా॥ శ్లో॥
యుఖును తామ్రచూడహస్తలక్షణంబు॥ సీ॥ నెరిపతాకముల న
కనిష్ఠము౦గుష్ఠముం జేరిదిగూర్చిన తామ్రచూడముగునను।
శస్త్రతులలయందు త్పత్తి శతమునన్య్హదలబులు షిశంఖు వర్ణము
దేవజాతి గురుడు ద్రైవవిూ హస్తంబు తార్యత్రికంబు కు
కృత్తువు రోదనములను। కోపగుణాము। మూడువేదము
లు ముఖ్యార్థులులో కత్రయంబు శూలము త్రికూటా
చలంబు। లక్ష్యవ్వలు ఖంమ్ములుండు ప్రణామంబుగనౌను। వజ్ర
భేదంబు ఖ్యాతి నిశ్వాసరీతి। పలకమలి కించుచుండును నటపలు
కుబెల్లు। తెలుపబెల్లు నభినయములోన బలబు నయునా॥ శ్లో॥
యుఖు నుపల్లవ హస్తలక్షణం॥ సీ॥ పహిపద్మకోశంబు వ్యావృ
త్తముగ త్రిప్పిన పల్లవంబగు హారికత ము న। బుని యుంచెగం
ధర్వజాతి వెంచకకాంతియు లవసంతుడుబులు షిఖులబవి త్స్య।
దధిదైవము దిభూషణంబు రమాధుర్యనవనీతవికచాబ్జ నర్త
నములు। సాధువచనరూపసౌందర్యదుర్గ శాఖాగ్ర పట్టణ విరహా
ప్రదములు। తాళఫలచిత్రకములవస్త్రకకిరీటు। శాఖశాఖాఘనస్త
నచయములెల్ల। తెలుపబెల్లును తదుచిత కలనలరశి। అభినయించుట
చమత్కారియనురసైక॥ శ్లో॥ అసంయుత హస్తాలు -౨౮ న్ని-



హస్తభేదములు -౪- అభినయం౩౦- హస్తములు సంపూర్ణం। శ్లో॥
ప్రకటాతమొపొ హస్తాలు -౨౮- మీందదాలో ఉత్పత్తి మిత్రహ
స్తాలు -౪- విరళ-౩౦- హస్తాలు [illegible] శృంగారములస హాయము శ్లో॥
పుష్పపుట హస్తలక్షణం॥ మ॥ వరుసన్ సర్పశిరోయుగంబు నలపా
ర్శ్వంబందు గూర్చిన్ కరం। బరయున్ పుష్పపుటంబు కైన రవిభుండున్
వేల్పుయూ హస్తముర్యరపుష్పాంజలి ధాన్యమున్ సుమంఫ
లప్రాతాదులర్పించుటన్। దురహాన్నైకైలనుండు దెల్పు నెంగిబెం
దున్ నందగాపాత్రబా॥ శ్లో॥ యుఖును అంజలిహస్తలక్షణం॥
చ॥ తెలగు పతాకయుగ్మము గి చేర్చిన యంజలిహస్తమందు కున్
తలమున నక్షత్రపాలు దధిదైవముగన్ వినియోగకారణంబు
లకు ప్రణామ్యమున్ వినయమంజలి శంభు నిరూపణంబుపై।
పాలుపు నుధ్యానమున్ విరహమున్ దెలుపన్ దగు నందనందనా॥
శతురశ్రమస్త లక్షణం॥ వరకటకాముఖద్వయము వక్షముకైవె
స వంచ్చి పట్టినన్। ధరచతురశ్రమంబులగు దైవము రాఘవుడీ కరం
బు చామరములు బూను తుల్యమునోసమంచిత హారములాను
రీతి। బిక్కరినటునంబులున్ దెలుపగాదగు మాధవ చెన్నకేశవా॥
త్రిపతాకస్వస్తిక హస్తలక్షణం॥ చ॥ ఘన త్రిపతాకలా నిమ
నోకట్టులతోంగు నిస్వస్తికంబు జేసిన త్రిపతాక స్వస్తికము చె
ల్పగునిందు కధీశ్వరత్వమై యొనరు నభంబు దీని వినియోగము

కల్పకవృక్షంబు నృత్తంబు జెందిని గిరిశృంగసాధనములు దెల్పుదగున్ ధర
రాఘవేశ్వరా॥ ౨౧ ॥ మీనుపతాకస్వస్తికహస్త లక్షణం॥ గీ॥
స్థిరపతాకయుగంబు స్వస్తికమిడఁగ పతాకస్వస్తికము గు ॥ బ్రంప్తా
త్రైవమిందు జలధి మకరియుం తాత్రి బెంచ్ఛులలు తరువుల భ్రవిస్తీర్ణము
నుజెల్లినట్టి శయును నా॥ ౨౨ ॥ నుస్వస్తికంబు కర్తరి యుగంబు తగస్వ
స్తికము గజాయు కర్తరిస్వస్తికంబగు రాత్రికెయుం డెలవి త్రైవము
నీవి నిరవరాగమెనియుం కొంపత్తెరుసుటనగములన్ దెనరు
కృష్ణా॥ ౨౩ ॥ నుడోలా హస్తం॥ పం॥ పరవెరాల్తా సగతిన్ప
తాకయుగళిన్ పార్శ్వంబులన్ జూచినన్ ధర డోలాంహస్తయౌరు
హాస్తమిందుకెలవిన్ త్రైవంబుగున్ వా ణిరియురా॥ కరవరాలస్యవు
దాలసత్రవుదరేఖల్ వెరా హావురా ఘూర్ణిలన్ బరగున్ లీలలు వరా
ర్ధనాట్యములలు దెల్పుంజెల్లి గొరపాలకా॥ అవహిత్థహస్తం॥
అలశుకతుండము లేయు రవునందలి పక్షులు చక్కి బెర్పు చున్ యుల
దెస జూచినంత అవహిత్థకరంబు వ్యకండు నందనున్ దలరునుద్రై
వమైయుండిమ దాహావళీలలు దేహకార్శ్య దుర్బలములు నారప్పుయున్
నటనపద్ధతి దెల్పుదగున్ బనార్ధనా॥ వర్ధమానహస్తం॥ గీ॥
తెలుగకనెర్యాస్య సంపుష్ఖాధరా ముఖములు ॥ హంసపక్షంబు
లాలశిననదిఁచెవర్ధమానమై వెల్పు వాసుకీదా నవేంద్ర ॥ యు
రమజ్ఞిపిన న్వహారియున్ దెనరు కృష్ణా॥ ఉత్తానవంచితం॥
గీ॥ పెలయు త్రిపతాకములు భుజంబులనెరయుచు ॥ వంచబట్టిన
ఉత్తానవంచితంబు ॥ విష్ణుదక్షి త్రైవమ చ్చుత విగ్రహములు ॥ సురుల



బుట్టువ్రవి దెల్పుబరగు కృష్ణా॥ కలశహస్తం॥ పడినర్ధచంద్రకర
ములు ॥ కడునెదురుగ బట్టినప్పుడు కలశకరంబిందుడు దెవంబిదికల
శంబ దరువు భ్రూచారి నటన లన్ దమరుం హరి॥ పక్షవంచితం॥ గీ॥
కరమునయు నార్ధచంద్రము లేక తితముల ॥ జేర్చిపట్టిన పక్షవం
చ్చితము దనరు ॥ భువ్వని సతి త్రైవమిది పక్షి పక్షములలను ॥ బిరు
దు లెండద్త్రానుము నుదెల్పుబరగు కృష్ణా॥ ఉత్సంగహస్తం॥ ఉ॥
రంగలరన్ యురాళమలలు రంబున స్వస్తికరీతి బట్టనుత్సంగకరం
బుగాదము దు త్రైవముగున్ నిదియరాదరంబు యుత్సంగుతశి
గ్గుస్త్రెహా విధముల ॥ కుచకారపనము త్రియుంబు నాతింగనరీతి సాధ్య
ములచెవిన్ దెలుపన్ దగు రాధికాధిపా॥ ముతెగ్రాత్సంగహస్తం॥ శా॥
హాత్రుంత్రైవన్యాశిష్టయుంగ్ధ ములనుప్రైప్తైనా ధిమున్ జేర్చినన్ ॥ మి
తెగ్రాత్సంగకరంబు బాధ్యదగు నెవ్విన్ త్రైవమిరా హస్తము ॥ ధాత్రిన్
బాధ్యనిజెప్పనెప్పం నెకహస్తంబెత్తి వాక్యవత్రప్రైచిత్రన్ చెక్కటు
జేర్పు శిగ్గు బళుకున్ జెందున్ ముగస్వంధనా॥ తిలకహస్తం॥ గీ॥
గరిమెత్రిపతాకములు సమ్ముఖముగ నెదుట జేర్చిపట్టిన తిలకమౌ
జిష్ణుదక్షి ॥ త్రైవమిది తిలకము గుసుగంధము నుప్రసవచయము ॥
పృష్టాం బుజలయుడెల్పన గుములకుంద॥ నాగబంధహస్తలక్షణం॥ గీ॥
సర్పశిరములు ముం జేతిచక్రపాదవ్ర ॥ గాకస్వస్తితమౌన రింప
నాగబంధ ॥ మగునని శేషుదు త్రైవమింధలరు పొదల ॥ ధర్భణాశారగ
బంధమము లేతగుములకుంద॥ ప్రైష్ణవహస్తం॥ చ॥ అమరపతా

కహస్తంబగు మందలి చెప్పినస్త్రీత్వంబు క్రూభావము తగఁ గూర్చి ప
ట్టిననువైష్ణవహస్తము దైవమిందిరారమణుండు నింద్యుఖ్యంధ్వము
విరావము ముంధ్లము త్రుంధ్యుచక్రపాణికముక వదంప్పుతిత్వమెము గిశాం
ష్ప విధంబుసు శెల్లువ మాధవా॥ కపోతహస్తం॥ చ॥ దనరినయుంజ
లిన తుదమెందళ్లవదిన్ కదియించ్చియుంతరం బ్బ్యన వ్విరళంబ్బ్యజాయు
గకపోతము దైవము చిత్రసేనుడిన్ ద్యనరుపనులౌ సతీపురుషుయుు
క్తు వము పోకంయునంత్తిపృష్ణం వెబ్బ కృన్ను చవి నాకికేళ వతికోప్య
వము నున్ విలశిల్లశ్రీహరి॥ కర్కటకహస్తం॥ చ॥ అరుదుగపూ
ర్ణసాంధయుంగ శాంగ్యళిరంధ్రములంధ్యనన్నిత్రిళ్లిరవ్వగ గూరుు
కర్కటకవిందుకు దైవము వాసుదేవుడీకరము విలాసజృంభ
నాలు కర్కటకంబును చింత్రవిగ్రహాకరమున శంఖుబనానునె
ఔకెలెపిరువన్ వినిరొయాగమచ్చితా॥ కటకవర్ధమానహస్తం॥ చ॥
నింధ్యుకటకావముఖంబులు రెండు స్వస్తికంబునచ్చిన నదికటకా
ప్రవర్ధమానమిందుండు దైవమ్లై వులయుంనిది నిధానచింత్రాభయు
ములంధ్యుదంష్ట్రలాస్య బక్రికెనస్యత్యములయుందుబనుమకం
ద్వా॥ గజదంత్రహస్తం॥ చ॥ సరవిని సర్పశీర్షములు సందిళులద్వ
గస్వస్తికంబిలన్ ధరగజదంత్రహస్తమగు దైవమెంగిన్ పరమాత్మ
విశాకరంబురువగు కంభముల్ శిలలుయునానుటుపట్టుట నింధ్యమా
టనుస్థిరమును హస్తి దంతములు దెల్పుదగున్ యదువంశవర్ధనా॥ చు॥
నిషిద్ధహస్తం॥ విరవ్వగముండు నిల్పినకపిత్థముపైముకుళంబువం
చ్చినన్ ధరణౌ నిషిద్ధహస్తమగు దైవము తుంబురుడింద్యుసత్యములన్





కెంరతయుతింగపూబనము గొప్పము శాస్త్రపదార్థసంగ్రహాస్వురణా
ము దైర్యగర్భములు వెరాసమునన్ వినిరొయాగమచ్ఛితా॥ మకరహస్తం॥
చ॥ బరువడినర్ధచంద్రములు పైపైనుంచ్చియుచెప్పస్త్రీళ్లపెంపురయుక
దృశ్చినన్ మకరహస్తము దైవము మత్స్యదేవుడీకరమున కుర్మగాంధ
నము గాధనదీప్రాదముల్సనక్రకెసరినిబిడక్రమంబులు నిశాచరుడున్
వినిరొయాగమచ్ఛితా॥ పల్లభాయితహస్తం॥ గి॥ శిఖరహస్తంబు పైవృ
గశీర్షకరము ప్రెమునయుంబట్టినవల్లభాయితకరంబు ఆతనుడధిదై
వమిదిరెంస్తంభాధిరొహముపరిసురతాదులనుదెల్పునెనరు
కృష్ణా॥ రతామొదహస్తం॥ కడునరాళమువముకుళయుంగ్రమము
పతాకహస్తవిరళము బట్టినయుంట్టి కరము త్రీతిరతామొదమిం
దుకు రతిరెం దైవమిందు బౌశీతిబంధ్యముల్ జెంద్యు నృహరీ॥ —శ్రీ—
సంయుతహస్తాలు ౨౪ సన్నిసంపూర్ణం॥ —శ్రీ— —శ్రీ— —శ్రీ— —శ్రీ—
సర్వాంగాభినయలక్షణం॥ సీసమాలికా॥ తగుపతాకమున
పాదంబులాగుదిగాళ్ళమొప్ప హస్తమున కపోతమునను బం
ధులుమరిదుర్ధచంద్రహస్తమున మొకాళ్ళయూపైతొడల్ కరి
కరమున పరకటకావముఖకరమున తద్భుంధి అలగుదస్థలముహం
సాననమున పిరుదులర్ధశశాంక కరమున మెడధ్యంబు మృగశీర్ష
కరమున వృషణయుంగళి త్రిపతాకమున మధ్యదేశంబు ముష్టిని
ధధిలామముఖకపోతమున కుక్షి శుకతుండమున వక్షల్ సూచిక
మున నాభి పరగు నాగారు సర్పశిరమునను స్వస్తికమున

ఱె పుష్పచయనమునెనలే ముకుళంబునను పద్మకోశముననుకుచము
లు, కక్షము ద్విశాంఖ్యకరమున కంఠంబు, ముష్టిని చుబుకంబు
ముకుళమునను, బిదనర్ధచంద్రహస్తమున బెక్కిలి త్రిపతాకక
రంబున దంతపంక్తి, శుకతుండమున నాససూచీముఖంబున,
సందంశమున చెవ్వులే సరవి పెదవి, చూపుల్ కనుబొమలే సూ
చీముఖంబున అళికస్థితి పతాకహస్తమునను, తలమంగు
రులు త్రిపతాకంబునను కేశపాశములే కర్తరిస్వస్తికమున,
అలపల్లవంబున బలు కేశబంధంబు కర్తరిని మనోవికారచయ
ము, సుగుణాంబు బుద్ధిరయ సూచీముఖంబున తగుపల్కులెల్ల
సందంశమునను, ధరముకుళ త్రిపతాకబాణకరావళులను,
నఖంబులు దెలుపదగును, అవని నెంచంగ సర్వాంగాభినయము దె,
బాంధవాభినయము మెర్పుదగణింతు, అపవేష్టితంబైన హంసాస
నంబును మృగశీర్షము నుబిత్తితగుబునికి, తంత్రికి శిఖరహస్త
ము చెల్లు, కర్తరిహస్తంబు దగు సోదరావళులకు, అత్తమామల
దెల్పన మరునను ముకుళహస్తంబుతో నెనశిన సర్పశిరము, భా
వమరందుల భావింపనింపొందు సందంశమున నర్ధచంద్రకరము,
నెనరు జెందిన బంధుజనముల సూచింప్పు, కరమెసంగు పతాకకర
యుగంబు, ప్రాణేశ్వరుని దెల్పు బరగును శిఖరంబు తగు భార్యనెరి
గింప మృగశిరంబు, అల్లునిగణింప ముకుళంబు చెల్లు నియుల, భరత
మతమున తిరమైన తెరగుల రశి, అభినయించ్చిన వగవిహారి నదిమి



తా౭౭। వరసుగుణాధామ రామరావణావిరామా ॥ — ॥
యితి సర్వాంగాభినయం సంపూర్ణం॥ నృత్యహస్తముల లక్షణాయు
శ్లొత్తాలు॥ యెనరఁజేచుచు హంసపక్షములు క్రిందెట్టు కెక్కుత్యుఁ
మాదు బత్తిన సూక్ష్మవర్తములు నృనిందు దగుదాత్రీంతాళవృత్తం
బు గ్రక్కున వివర్పపరితాపమెందు తుయు శిగ్గునబాలు సంగించ్చి
లాలనయుఁ గాదిరయు కుంతముఁగొను తుదెల్పుఁ జెల్లగోపా
లకా॥ తలముఖాలు॥ రెమ్మకె దురుగను సూక్ష్మతఱముల విరళ
ముగబాయు తలముఖములగుఁ. సంపత్తి కింపగు యథాశ్లేషమ్మన
ముద్దుగళము నందు ఖనుగొవిందా॥ విప్రకీర్ణాలు॥ గీ॥ యొనయ
స్వస్తికహస్తంబు వెడయు బాయు, విప్రకీర్ణకరంబు నా వెలయ
నిందు, కవిత చెలాంచలంబులు కంపనము బు, తెలుప జెల్లినవి ని
యోగవిలను కృష్ణా॥ అరాళకటకాముఖాలు॥ చ॥ గరిమె నరా
ళహస్తకటకాముఖయుగ్మము స్వస్తికంబిడఁ, కరమరయుఁ సరా
ళకటకాముఖహస్తములం దృనిందు విస్ఫురణము విహారయాకు
ముదుపులితగనిచ్చుటపెచ్చు మెచ్చుటల్, వరసిఖికేలుబూనుటయు
మంతయు దెల్పు దగుఁ, మురాంతకా॥ అవ॥ హితవక్త్రాలు॥ గీ॥
కటుపతాకములు పొందుపృగాగ త్రిష్టి, వ్రేగత్రిందున పంపన విక్షవక్త్ర
ములగు దేశీయ్యనటనలు మెదతయుడవ, దురుసుపెరిగింప్పు జెల్లు
నిందునముకుందా॥ సూచ్యాస్యాలు॥ గీ॥ యురమ్మునైనుంచ్చి
సూచికకరములా కటి, సారిది నిరుదెస సూచినసూచికాస్య,

ములగుని విభూడుమనియెడుపలుకు విరహా।ములసుతుయయునింద్లు
వినియెరాగముగుముకుంద్వా॥రేచితాలూ॥గీ॥హంసపక్షంబులుద్వ్యే
ష్టితాయయుతముగ।ముందుఘూచినరేచితములగునిందు।చదువచ
దివింపదగినట్టిసకలకథలు।చిత్రఫలకంబులనుజూపజెల్లుకృష్ణా॥
అక్షరేచితాలు॥గీ॥వెలయురేచితములునపవేష్టితముగ।నెంకకర
ముబట్టియెంకకరంబెగినరంబు।పెంతనెరయుంప్పునర్ధరేచితము
లిందు।కల్లరినిబంబుదెలుప్పుటజెల్లుకృష్ణా॥నితంబాలూ॥గీ॥
తగుపతాకంబులపవేష్టితముగనుభుజ।శిరములందుంద్దికటి
నిజేర్చినినితంబు।ములగునిందతివివశమునలసుతుయయును।
అద్భుతముద్రైర్యమునుజెల్లునట్టిశయునా॥పల్లవాలూ॥గీ॥
దంబువిరారపతాకయయుగ్మంబుమాడు।మూలవేష్టతనెంక
పార్శ్వమునసుస్థస్తి।కముగబట్టినపల్లవమమరునిందు।
యెలుండ్లకునుటుయునిహతములానరుకృష్ణా॥కేశబంధాలూ॥
రేచితపతాకయయుగ్మంబురెండుదెసలనుండ్డికుంతలములరాయను
లయయుజూపకేశబంధంబులగునిందుకెరలుకురులు।సరసనటనలుయా
గనిశ్చలతరేఖ।చేష్టదక్కటయయునదెల్పుజెల్లుకృష్ణా॥కరిహస్తం॥గీ॥
గరిమెంచెవిదెసకటకాముఖమ్మునునిచి।సర్పశిరములచాయగా
సాచిపట్టి।నిలనుకరిహస్తమగునిందు విలువివియయుటు।చక్రమాడు
టుబడవేటుబనుమకుంద్వా॥త్రిపతాకపక్షవంచితాలూ॥గీ॥



సరవిత్రిపతాకములుకటిస్థలములంద్బు।దనరజేర్చిననవిత్రిపతా
కపక్ష।వంచితంబగునిండ్లుయయుదంచితతారరు।యయు॥గముభేదాతిశ
యమునుస్ఫరగుముకుంద్వా॥పక్షప్రద్యోతకాలు॥గీ॥పక్షవంచిత
ములజూచుపగుదిసెదుటు।బరువడిగద్రొచిపట్టినపక్షప్రద్యోతి।
కములటుందురునిందునగాధనదియయు।ఆదిపౌరాణి నచినయుంప్పు
నమరుకృష్ణా॥దండపక్షాలు॥గీ॥జారకతెలాహంసపక్షలతాకర
ములు।యయురమపక్కలనెంకటివలాచ్ఛేకటినెనయయు।బట్టినదిదండ్డ
పక్షముతఖావినీవి।లాసయయూనాదువిందెప్పువాసుదేవా॥
గరుడపక్షాలూ॥గీ॥కరమరయునర్ధచంద్రముతెకటితటములు।
నెండ్లుకటివుందువెనకమ్మైనెంలయుపార్శ్వ।సారితముజూయయు
గరుడపక్షంబులందు।గమనశీలానటునరీతులమరుకృష్ణా॥గీ॥
ఊర్ధ్వమండలాలూ॥గీ॥జగతినెండ్లుందుమండ్డలంబుగపతాక।
యుగ్మములనుదటిదెసబట్టినూర్ధ్వమండ్డ।లంబటుందురునివి
కాంత్రులనుగణింప్పు।గారితమానుటదెలుపవెక్కనుమకుంద్వా॥
పార్శ్వమండ్డలాలూ॥గీ॥శిశ్లగనుయయూర్ధ్వమండలహస్తయయు
గము।పక్కలనుసాచగానదిపార్శ్వమండ్డలంబులింద్లువికింక్రణే
రవముచక్ర।పాద్యములుదెల్పుజెల్లునువాసుదేవా॥ఉరోమం
డ్డలాలూ॥గీ॥పార్శ్వమండ్డలములురెుమ్ముపట్టినెదుటు।భ్రమిత
మెుందునురోమండ్డలములటుంధ్యు।చలముకొరపమసూయ
యుజులదరవము।నిందువినియోగమగు ముచుకుంద్వినుతా॥

యురఃపార్శ్వమండలాలు॥గ॥ అయురేఖామండలములు రెండు ప్ర
రంయుబాంయు॥ నొకటి త్రిప్పుచు నెదుట మరొకటి బాచు॥ నదియు
రఃపార్శ్వమండలములందు దనరు॥ తురగశిక్షయు వల్గితాదులు
ముకుండ్వా॥ ముష్టిస్వస్తికం॥గ॥ ముష్టికరములు యుదరంబు
పైనయుంచ్చి స్వస్తికము బాయునది ముష్టిస్వస్తికముగు॥
పాసగవినియోగమిందుకు పాకముందిరము॥ తామ్రశిగ్గునునం
దనందనముకుండ్వా॥ ముకుళస్వస్తికం॥గ॥ సముచితస్థితివ్యా
వృత్తి తముగ ముకుళ॥ హస్తములస్వస్తికంబిదనవిరెముకుళ॥
స్వస్తికంబి విదశసంఖ్య బలబ ముకుళ॥ ములనబినయుంప్రశె
ల్లునుముర విరేఖాధి॥ ప్రయుక్తాలపల్లవాలు॥గ॥ పెలయుని
లపల్లవంబులు ధృష్టితముగ॥ బరగరెండ్నుకసరిగాగయుంర
ముసరస॥ బట్టునదిరెప్రయుక్తాలపల్లవముగు॥ స్తనకముల
కామితములందు బనుముకుండ్వా॥ ఉల్బణాలు॥గ॥ యెంన
రునలపల్లవంబులు నెకసరిగను॥ యెంగికదియు చేర్చిపత్తినయు
ల్బణావ్ర॥ లనగ దగును దిలాంచనదన బుములను॥ అలరుగుత్తులు
నెరిగింప్పునలరు కృష్ణా॥ శ్రీకాంతాపతికరుణాసాకల్యత భరతసా
రసంగ్రహమున॥ వాత్స్యకరుడు చిల్లకూరిది॥ వాకరుడెనరించ్చి
హస్తగరలక్షణములు॥ అసంయుతహస్తాలున్ను సంయుత
హస్తాలున్ను సర్వాంగాబినయమున్ను బాంధవాబినయమున్ను
నృత్యహస్తములు యిన్ను సంపూర్ణం॥



శ్రీరామునిదు కృతియై సారంబగు భరతసారసంగ్రహమున
వె॥ లారయునయునవిరేఖాధిదారఖాధక్రమములలోను॥
నయముగఞెంతునరా॥ ధూతశిరస్సులక్షణాం॥ ఉత్పులం॥
చాతురిమారశీర్షమిరుచాయులకై యెుకసారి బాచినన్ ధూతశిరం
బటందృవిభుదుతిమహితధ్వనియోగమావియోంగాతతభేద
భావములునద్భుతమున్ మదిరానిరతిసంభ్రాంతమదాలసంబు
లిరుచక్కగనుంగొనుటల్ రఘురాఘవరా॥ విధూతశిరస్సులక్షణాం॥
అలధూతశిరము వెసరంబలకదలించ్చిన విధూతశిరముగునింద్యున్॥
కలంద్రావిసవరానవృనిన్॥ చలిజ్వరభయములనుదెల్పుబనువన
మరావీ॥ అధూతశిరస్సులక్షణాం॥ కం॥ వినుదెసనెకపరిమెుగ
మరా॥ చినమయుధూతంబ్బనిందుచెల్లుతనయెందలీ॥ తనగర్వబ
లాదులునిం॥ తనిదెల్పుటనందువినుతులంబుబనాభా॥ అవ
ధూతలక్షణాం॥ కం॥ సిరమెుకసారివసుం॥ ధరనరయుగతిన్
వాల్చినవియెంయువధూతమగున్॥ నెరసాజ్ఞశిగ్గుబళుకున్॥ తి
రముని వియుచెల్లనిందుదేవేంద్రునుతా॥ కంపితశిరోలక్షణాం॥
గీ॥ ధరణిరాకసముననుబూచిత్వరితగతిని॥ శిరముకదలింప్పకం
పితశీర్షమందు॥ కినుకనుదుష్టపరుషోక్తివినుటబెదర॥ చె
యుటయుయురేఖాష్వవిహార్యంబుచెల్లకృష్ణా॥ అకంపితశిరో
లక్షణాం॥ గీ॥ మహానభంబులకైరెండుమర్లశిరము॥ యలాచినయు
కంపితంబగుయెుంయులదెగడు॥ మహీయుసాజ్ఞసవిరాపమా

వాహసమున, చిత్తవృత్తియు నిండెప్పు శేషశయనా॥ ఉద్వా
హిత శిరోలక్షణం॥ పంబుతగనెక్కు పారింపు ఊర్ధ్వంబుగా శి,
రంబునెత్తిన యుద్వాహితంబు యుద్ధ్యకంబు కంధరమెంది ఉకా
ర్యంబులు లన్న, తంబు నిది దెల్పు ఘకల జెల్లు గంబు బాక్షా॥—
పరివాహిత శిరోలక్షణం॥ గీ॥ తిన్నగా తలవెనకకు దేశియు
క్కి, పరుసద్రిప్పిన యది పరావాహితంబు, ప్రియమున యు
ము విలాస విస్మయ విధములలు, యుండు విని యెరోగమైన తగు
నందతనయా॥ అంచిత శిరోలక్షణం॥ గీ॥ భుజకనుంగొను
చందాన భుజముపైని, శిరము వంచ్చిన నంచ్చితశీర్షమెంద్దు, మో
హచింత్రా మయవ్యాలు మూర్ఛలధిక, కార్యభరణాంబులును
జెల్లు కంతుజనకా॥ నిహంచిత శిరోలక్షణం॥ గీ॥ భుజయుగం
బులు శిరమును పొదవ్వగా, యెత్తి వంచ్చు నిహంచితంబిందు చె
లుల, లీలలు ప్రకాశ తయయు కదలాల కించ్చు, విధముకోద్ధాదులు
నుజెల్లు కుధరధారి॥ పరావృత శిరోలక్షణం॥ వెనకదెసకై శిర
ము ద్రిప్పిన పరావృతము యుండు విముఖములుక శి, గ్గు నుచిడి
ముడి వెను చక్కీ, కనుగొను టయు జెల్లురాధికా హృదయెశా॥
ఉత్క్షిప్త శిరోలక్షణం॥ క॥ విను విధి జూచిన టువెత్తిన శిరముత్క్షి
ప్తమిండ్డు దివి ననుదుగణాముల, యునచెందృల జూచుటపొడ, మ
నుటఖగముడెగసెననుటలను వ్యెందుహారి॥ అధోముఖ శిరో



లక్షణం॥ కం॥ యులజూచిన చందంబున, తలవంచ్చన ధోముఖం
బ్బుతగు నిందది శిగ్గులయుంటు చింతయుపెంక్కుటు, తెలవిన్ విని యో
గమురంయుయాశసహాయా॥ లోలిత శిరోలక్షణం॥ చం॥
కనుగవయున్ నిమీలితముగా తలవాంచిన లోలితంబునాద
నరు శిరంబు నందుకలుద్రావికలంగిన వానినిద్రపెంప్పురగను
వానిదెల్పు టయుమూర్ఛయు దీనతయున్ గ్రహంబు సోకి
న విధమున్ మదాలసము గీ విని యోగము రాఘవేశ్వరా॥

—— యిది శిరోభేదలక్షణం సంపూర్ణం ——

పార్శ్వగత దృష్టి॥ కం॥ అనువుగ నెకపార్శ్వము దెస, కనుగొన
యా పూర్వపార్శ్వగత దృష్టియగున్, కినుక యెంక కెలకులబూ
చుట, తృణాయముల కసాజ్ఞవిందు బరగు మకుందా॥—
యాతదృష్టి॥ కం॥ యురుగెలకులందు యురువా, ర రుదు గకను
గొన్న యాతమను దృష్టియగున్, యురు దిక్కులు గనుగొనుట
జెం, దరిజూచుటలందు జెందు దశరథతనయా॥ నిమీలిత దృ
ష్టిలక్షణం॥ కం॥ కను మూసిన నిమీలిత, మను దృష్టియు
టండ్రు నిందునా యాస విధంబును నిదుర జొక్కు దుఃఖిత, ము
నుధ్యాన్యము పారవస్యమును జెల్లుహరీ॥ ఊర్ధ్వతల దృష్టి॥ కం॥
మిను దెస జూచిన లోచన, మును యూర్ధ్వ తలంబటండ్రు మూ

ఘారరంభంబునుంచునృత్తంబుపరమా।త్రనుచంద్రాదులనుదెలు
పదగునింద్యుహారి॥ప్రథిమాదృష్టిలక్షణం॥కం॥తనచరణాయుంగము
దప్పక।కనుగొనుచుండుదృష్టలంబుకడువిన్నదనం।బునునుంచరాత్రగ
నుటుతలవంప్పునుశిగ్గునుదెలుపనిందుపొంద్యువముకం॥ద్వా॥
ఉన్మీలినదృష్టిలక్షణం॥కం॥కనుదమ్ములొవురిరెప్పపాటిడకజారకనవ
క్రగావుండుజూచినంచున్మీలినవిందునద్భుతవుంబలొచె
ట్టుటువ్వెంచున్నవించ్చినకోపంబునులక్ష్యవుంగజ్యులను
లక్ష్మీ·సోదరుం·సుందరాంగునివీక్షించువిధంబుదూరగతికార
ర్యాతొదెల్పుటూప్పుంగహారి॥కం॥పువుం॥వుం॥పలువూరుంగకను
రెప్పపాటునచెవింప్పుంగజాంచుకంపంబునిందవిశృంగారవుంకంప్ప
వుంగచవిర్గుంనృత్యంబగ్నికితాతధిచ్చులనొూన్మిషవుంవుంధ్యుప
ల్మలుప్రకాశంబుంగతరంగ్గంబులుంగ।బలువేగంబుకులాలచక్ర
వుంనుదెలుపంగజెల్లుంగొపాలకా॥అంతర్మిలినం॥కం॥వేలగు
కనుదమ్ములపై।వాలుంగకనురెప్పకెనలువాచ్చినంత।మీాట
లినవింధ్యులుకవలప్ప।వంహాలవుంవగహొలప్పథ్యానవుంను
జెల్లుహారి॥వ్యావృత్తదృష్టి॥కం॥తప్పకవలవుంగచహాట్టులు।
ద్రిప్పినవ్యావృత్తవింధ్యుభ్రంగ్గముసుఢించుంగ।జెప్పుటువుం
గళహారతు।లూప్పారుప్రదక్షిణాదులానరువుంకుంద్వా॥
స్థానకవుంలలక్షణం॥వైష్ణవస్థానకం॥చరుర్థిపైసగవూన



గానొక్కపదము।పార్శ్వగతినిల్పివొూకాలిపట్టుసగము।వంచ్చి
యొంకకాలుసమముగావహినిలిచిన।వైష్ణవస్థానకంబుం
డ్వివాసుదేవా॥సమపదస్థానకలక్షణం॥గీ॥సమము
గానిరుచరణములిజానెడముంగాధరణిపైనెరయు
చక్కగానిలిచిన।సమపదస్థానకంబుంద్వ్యసరసమతులు।క
ములసంభవగేయుశంకరసహాయా॥వైశాఖ॥గీ॥పృథవి
నిరుజానలుంగన్నరనెడముజేసి।చరణములుపార్శ్వము
ఖతగాచిరుదెండలునను।వంచ్చిపొడవ్వగగూర్చున్నవడుప్ప
దోూప।అవనినిల్పినవైశాఖముంద్వ్యకల్యాణా॥మండలం॥గీ॥
చరణములునిరుదెసలకైమెరయుగపిరు-దులునుకదలక
ముాడుజానలకెలలంద్రి।తొండలసంధ్యులెడముగాగపృథవి
నిలువ।మండలస్థానకంబుంద్వ్యమదనజనకా॥అలీఢలక్షణం॥
గీ॥వామపదమునిలబడివలపలిపద।మైదుజానలకెలల
దినిపాదుకొనగ।వెర్రాలవ్రాలెడుతీలమైనెరాలినిలువ।నది
యొంచుహావిధము।ద్వ్యసీతావిరామా॥ప్రత్యాలీఢం॥కం॥
ఆలీఢముపాచ్చినప్ర।త్యాలీఢంబుంద్వ్యనింద్యునారువిధము
లై।గ్రాలుననదిపురుషస్థా।నాలందురునటునలగ్పునంబుగు
కల్యాణా॥అయుతం॥కుడిపదముసమతాన।నెడమపదము
పార్శ్వముఖతనిడివెంచుచంపై।యెండమచెంచుజూచికటితటి।

నడచెడు శశికరము బూననాయుతము హారి॥ అశ్వక్రాంతం॥
కం॥ పుదవిడనెంకపదము సమము గ। నడరునెంకటి పార్శ్వమున ఖత
ననుపుగ బానెక్కిడదముడిమె చాయుసలాచిగ। నిదన శ్వక్రాం
త్రము౦ దృయ౦౦ప్రా వరజా॥ గతాగతం॥ నడుచు రీతి మెల్లయు
డు గెత్తి మ౦౦గల। నునిచి వ్రేళ్ల వంచ్చి వెనకపదము। నటుల జార్చ
నప్పుడది గతాగతము౦ దృయ। యు౦౦దు ధర సహాయు నందతనయా॥
పవితం॥ గీ॥ సమము గాగ నెక్కచరణాంబ్బుచి ఠికిన। వ్రేలమరి
యుంబెట్ట వ్రేల నెక్క। పదము బెరయుమెనపదగతి మెళివడ।
యులనుజరిగి నిలువ వలితముహారి॥ మోదితం॥ గీ॥ కరయుగం
బులలాక్షకర్మైటకగనమర। యెక్కపాదంబు సమముగా నుర్వి
బెరయు। అంచ్చితంబుగ నెంకటి కుదించ్చి నిలువ। మోదితంబం దృ
నిదిపంక్తి ముఖవిరాధి॥ ॥ యింకను పాదభేదములలక్షణం॥
సీసమాలికె॥ పాదభేదములుర్విపై నంగుళులు మెందలె సమతనం
దిన సముపాళ్లు దనరు। అవిజరిగిన యుది యగ్రగాఖ్యంబగు యెు
కపాదము సపార్శ్వనికట ధరణి॥ నడిచిన మడ్డితంబంగుళులె
తుదనెత్తి క్షమగుదించ్చిన నది శ్రమణామగును। యులమెును వ్రే
ళ్లాని నిలువ కుంచ్చితముగు ధరకుడికాలను దట్టెనేని। ఘట్టి
తాంఖ్యంబా కకాలిమడిమ పెన్నపట్టు నదట్టిన పార్ష్ణిగంబు।
బలురీతి పదములు పార్శ్వస్థితంబైన పార్శ్వగంబుం దృయ్యపా
దము మెుదలు। కడలుర్వి దట్టిన ఘట్టితోత్సేధంబు యున్నత



రీతిని యెక్కగుదిని। ధారుణి దట్టిన తాడితాఖ్యంబు దృ్యపదతలా
గ్రతనిచ్చి పార్ష్ణిబాతు। ధరణి దట్టిన సంఘట్టితము గునెక్కపా
దమునన్చి యెంకనెంకపదము బెట్ట। వ్రేలిడిన సూచియనాయు
స్త్రివ్రేళ్లని లిచి। రహింజరుగ నగ్రతలసంచరంబు గల్లు॥
పాదభేదం సంపూర్ణం॥ ॥ నవరత్నాలకులక్షణం॥ సీసం॥
సింహ్మాముఖంబు నచెన్నందు వజ్రంబు చంద్రకాంతంబర్థచంద్రమున ను।
ముసుకెన్నకాంగూలమున పుష్పరాగంబు మహిచతురంబున మరకతం
బు। సందేశమున గణించగ పద్మరాగంబు కలిత నీలము కటకాముఖము
న। అర్ధపతాక నెంతైన గోమేధికములరు మాత్రికము హంసాస్యమున
ను। పరగు నీకాంత్రమణి రయుల పల్లవమున। శిఖరమున విద్రుమంబుజ
ముఖ కరమున। దనరు వైడూర్యము నుబట్టదగునటం దృ్య। రత్నస్మా
చనవేళ శ్రీరమణి లోలా॥ యింకను నవలోహాలకు॥ ॥సీసం॥
సరసమా బంగారు చతురహస్తంబున తళుకైన వెండి త్రిపతాకము
ననుపుపవింపదగు రాగి త్రిపతాకకరమున సరవినిత్తళి
ఖండ్ర చతురమునను। జిగి విం చ్చ దగు కం చ్చు సింహ్మాస్యమునను
నగు శిగిలా సంబుకాంగూలమునను। తగరపు రేకులర్ధప
తాకకరమున కడుమ ముష్టికరమున ఘట్టిబరు నుము। ఉక్కు
తునుకలు సూచిని యెునరదిలుప। నమరు సందంశు భర
తమతాంత్రరములు। సంతతానంతసకలదిగంతరాశ। దంత్తు

రితకర్త్రి తజ్ఞ అనంతకృష్ణా॥ శ్లో॥ — యింకను నవరసాలంకారం॥
సీ॥ శృంగారముల పద్మరేఖెందుకరమున వెస త్రిపతాకమున వీర
రసము, సరసమహాకరుణారసము ముకుళంబున తగ నద్భుతం
బు, సందంశమునను, లలి హంసముఖి విరళంబున హాస్యం
బు అలపూర్ణనాభంబు వలన భయము, ధర త్రిపతాక కర్త్రి
రుల బీభత్సంబు తెడరు రౌద్రము శుకతుండమునను, శమర
సము హంసపక్ష హస్తమున దెలుప, బరగు తదుచితభా
వానుభావకలన, లలరవు ఖిలిలగా న్వింప్పన భినయింప్ప్య,
పాత్ర రహిం బొలింప్పు సభలోన పద్మనయనా॥ శ్లో॥ — శ్లో॥
యింకను సప్తస్వరాలకు లక్షణం॥ సీ॥ షడ్జస్వరంబు భా
స్వస్వరయారంబున, బుషభంబు గణియింప్ప వస్త్రగశిరంబు
చెలగు గాంధారంబు సింహముఖంబున అలమధ్యమంబు హం
సాసనమున, భారది పంచమము పెంచు శుకతుండకరమున ధైవత
స్వరము పతాకమునను, నెరయు నిషాదంబు కరికరంబున మరి
సందంశమున తత్వంబు తమగ, బూనిరుసమాన భరతశ
శాసనిధానన, తానమానములౌనరినగా నకలన, ఘంటన్పవిూ
రగ సప్తస్వరంబు తెలవిం, నభినయింతురు తగ పాత్రలష్టనేత్రా॥
శ్లో॥ — చూపిప్పే లక్షణం॥ సీ॥ సూచిగా నెకలెక్క సూచీకరం
బున రెండు నర్ధపతాకమునను, దనరు మూడను లెక్క తాం
మ్రచూడంబున చెన్నొందు నాలుగు శిఖరమునను, ముదమున్నైద



ను లెక్క ముకుళహస్తంబున అరనదగు బాణహస్తమునను, హం
సాస్యకరమున నాల్గొకటి లెక్క రాను నిమిది సందంశమున గణింప్ప,
తుమ్మిదను లెఖ్ఖ కటకాముఖమ్మునందు, వెలయు పదియును నివిరెం
డ్డు విడువ జెల్లు, పదియును నెకటాది సంఖ్యగా బరగు నిటుల, కర
ము సూచింప్పదగు చానగరుడగమనా॥ శ్లో॥ — యింకను రాసులు
చూపేటందుకు॥ సీ॥ ఆరయు మేషంబు హంసాస్యకరమున చె
న్నొందు వృషభంబు శిఖరమునను, దనరారు మిథున మర్ధపతా
క కరమున కర్కాటకంబు కర్కటకమునను, సింహరాసి ద
నర్రు సింహముఖంబున నెంచి విదగు కన్య మృగశిరమున, మొ
నయు తులారాశి ముష్టిహస్తంబున శుకతుండమునను వృ
శ్చికము దనరు, సరవి గను పట్టు ధను వర్ధచంద్రమునను, బూను
మకరము పతాకి రాస్వస్తికమున, కలశకరమున కుంభమ
త్స్యము రహించు, మకరకరమున విూనంబు ములయురు కృష్ణా॥
శ్లో॥ — యింకను వారనిమిషాలకు॥ సీ॥ భానువారంబులు పల్లవ
కరమున శశివారముగు నర్ధచంద్రమునను, కడు త్రిపతాకమం
గ్గారకవారంబు సందంశకరమున సౌమ్యదినము, శిఖరహ
స్తమున రాజిలు గురువారంబు వహి పతాకను శుక్రవాస
రంబు, శనివారము నిడెల్లు బను ముష్టికరమున తగు నిమిషం
బు సందంశమునను, అరఘడియలు కర్త సూచికరమున నెర

యము। సూచించెకరుణామున్ హంసాస్యసూచకమున। రహించితనము
లు వత్సరంబును పతాక। మున దుచిత స్థితులు దెల్పుబును నుపెం
ప్రా॥ యుకను నక్షత్ర రోగ తిథి కరణాలకును॥ సీ॥ అవని నక్షి
న్యాదుల్లైన నక్షత్రములె తెలుపరాంగూల మున దృష్టితమును గ।
బూని సంఖ్యాక్రమంబుగ సూచకరమున సూచింపు చెల్లునను సు
ముఖమును నను। కలిత ప్రంఖిత పతాకంబున తిథులెల్ల రోగము
లుపతాక యుగ్మమునను। కరణాముతె మృగశీర్షకరమున
సంఖ్యాక్రమంబున కాలక్రమంబుల రసి। సూచికరమున తి
రుచిత సూచకమున గ। తెలుపదగు నం తృధరలోన ధీరులయిన।
భరత శాస్త్ర విశారదుల్ పండితులునను। ఘన యశోదనవ
రదివాకర కులీనా॥ యుకను దశావతారాలు దెల్పుటు॥
సీ॥ మత్స్యావతారంబు మకరహస్తంబున కమఠాఖ్య శంక
తుండకరయుగమున। ఘన ఘోణి వృత్తి పక్ష దెూల్యతకంబు
న నరహరి వర్ధమాన కరమునను। తగు వటువేషంబు మృగశీర్ష
కరమున బామదగ్ని నర్ధచంద్రమునను। త్రిపతాక శిఖరం
బులు లుపవింప రఘువర్త హాల ధరాకృతి బాణహస్త మున
ను। పటుహితా త్సంగ కరమున బౌద్ధ మూర్తి। కలికిరూప
పతాకవల్లన ములందు। భావము చితము విరారదశావతార।
ములు సభినయింతు రెంకదారి ముర విదారి॥ ॥
యుకను దశావస్థల లక్షణాంబు వెలుదటి యవస్థ చెమాహం ధకా
రంబు। రెంటను మరు చేష్టలంతె పెనగు। మూట దేహము దస్సి ము



ఖశిమంవాడును నాల్గింటి మమత బన్నములు బడునని। అ
యిదింట్టి నిల్గ జ్ఞ యుగు కెూర్కె మది చెప్పు అరింటు నన్నంబు న
రుచి బుట్టు। సప్త మంబున మరు జ్వరమైపై దెండగును అ
ష్ట మంబున నుని శ్చేష్టయుగును। ముమ్మర పుతాప మెండగ్రమ్మి
తె మ్మి దింటు। పదియు మృతి దెూచు పతికై నసతికినైన। వసువు తిష్ట
విని విదశావస్థలం దృ। ప్రథితగునా యమూంధరు కృష్ణ శౌప్రా ణానా
ధా॥ ॥యుకను పంచబాణాల లక్షణాం॥ సీ॥ అరవిందబా
ణమబ్బురపు మోహము రేచి పలరాజు చెయ్యులు గలుగజే
యు। కదునశోకాస్త్ర మూర్ఛ మోము వాడమనుదుంగ వి
త్రము ముల చెందమజేయు। ముల చూతశరము శిగ్గదలించు విం
చ్చిన మరులు బెంచుచు నన్న మరుచి జేయు। మల్లెతూపుగలూ
రమూరు జ్వరంబు చేసు క్రొంచ్చి చేష్టలు దక్కజేయు। అతులనీలో
త్పలాంబకంబుగ జూగ్ని। తాపమున వ్రృత్తి మరణాంబు దొ
ప జేయు। కాయ బుని జీర్యుగ ప్రపంచ్చు సాయకములు।
లక్షణాము విభు విలోన పక్షి గమనా॥
శ్రీరాంతా పతి కరుణా సాకల్య భరత సార సంగ్రహ
ము పచః। శ్రీకరుడు బిల్లకూరి దివాకరుడు తెనుంగు
కృతి ధ్రువంబుగ జేసె నరా॥ శ్రీ